

BİRİNCİ HAÇLI SEFERİ'NİN ANADOLU'DAKİ SİYASİ VE ASKERİ ETKİLERİ VE I. KILIÇARSLAN (1092-1107) DEVRİ TÜRK DİRENİŞİ

Feyzullah GÜLEÇ¹ Galip BİNGÖL²

ÖZ

I. Kılıçarslan devri (1092-1107), Türkiye Selçuklu Devleti'nin Anadolu'daki Haçlı tehdidine karşı verdiği mücadelenin kritik bir aşamasıdır. Papa II. Urbanus'un teşvikiyle başlayan Birinci Haçlı Seferi (1096-1099), Batı Hristiyanları tarafından Anadolu'yu geçiş güzergahı olarak kullanarak Kudüs'e ulaşmak amacıyla başlatılmıştır. Haçlılar, Selçuklu topraklarına saldırarak bölgenin askeri ve siyasi yapısını tehdit etmiştir. I. Kılıçarslan, askeri strateji ve taktikleriyle, özellikle 1097'deki Dorylaion Muharebesi gibi kritik çatışmalarda, sayısal olarak üstün olan Haçlılara karşı etkili bir direniş sergilemiştir. Vur-kaç ve yıpratma stratejileriyle Haçlı ilerleyişini yavaşlatıp, kısmen durdurmuştur. I. Kılıçarslan'ın liderliği, sadece askeri değil, aynı zamanda Türklerin Anadolu'daki kültürel ve siyasi varlığını korumada da belirleyici olmuştur. Bu çalışma, Türkiye Selçuklu Sultanı I. Kılıçarslan'ın Birinci Haçlı Seferi'ne karşı yürüttüğü askeri, siyasi ve kültürel mücadeleleri detaylı bir şekilde incelemekte ve Selçuklu Devleti'nin Anadolu'daki kalıcı varlığını nasıl tesis ettiğini, dönemin birinci el kaynakları ve modern analizlerle ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: I. Kılıçarslan, Haçlı, Anadolu, Bizans, Papa II. Urbanus.

THE PERIOD OF KILIJ ARSLAN I (1092-1107) AND THE SELJUK RESISTANCE AGAINST THE CRUSADES IN ANATOLIA

ABSTRACT

The reign of Kilij Arslan I (1092-1107) represents a pivotal period in the resistance of the Seljuk Sultanate of Rum against the Crusader threat in Anatolia. Prompted by Pope Urban II's call to arms, the First Crusade (1096-1099) sought to reach Jerusalem by marching through Anatolia, thereby posing a direct military and political challenge to Seljuk territories. Facing numerically superior Crusader forces, Sultan Kilij Arslan I demonstrated exceptional military leadership, particularly during the decisive Battle of Dorylaeum (1097). His innovative use of hit-and-run tactics and scorched-earth strategies effectively slowed and partially halted the Crusader advance. The sultan's resistance proved crucial not only in military terms but also in preserving the Turkish cultural and political presence in Anatolia. This study examines Kilij Arslan I's comprehensive strategy against the First Crusade, analyzing his military campaigns, political maneuvers, and cultural policies through contemporary sources and modern historiography. It demonstrates how his leadership established the foundations for permanent Seljuk sovereignty in Anatolia, marking a decisive turning point in the region's history.

Keywords: Kilij Arslan, Crusader, Anatolia, Byzantium, Pope Urbanus II.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, erbakan141@hotmail.com, ORCID: 0009-0008-5736-7942.

² Dr. University of Toronto, Anne Tanenbaum Centre for Jewish Studies, bingolga.bingapl@utoronto.ca, ORCID: 0000-0002-3664-345X.

Giriş

XI. yüzyılın sonlarına doğru Anadolu coğrafyası, hem içsel hem de dışsal dinamiklerin etkisiyle büyük bir dönüşüm sürecine girmiştir. 26 Ağustos 1071'de Büyük Selçuklu Devleti Sultanı Alparslan'ın, Bizans İmparatorluğu'na karşı kazandığı Malazgirt Meydan Muharebesi, sadece askeri bir zafer olmanın ötesinde, Anadolu'nun demografik ve kültürel yapısını derinden etkileyecek bir dönüm noktasını işaret etmiştir (Runciman, 2019 s.50). Bu zaferin ardından Sultan Alparslan, komutanlarına Bizans İmparatorluğu'nun elindeki Anadolu topraklarını fethetme talimatı vererek, Türklerin Anadolu'daki varlığını pekiştirmiştir. Selçuklu ordusunun Anadolu'da ilerlemesiyle birlikte, Türkler Bizans İmparatorluğu'nun başkenti Konstantinopolis'e kadar ulaşarak bölgedeki Türk hakimiyetini güçlendirmiştir. Ancak, bu süreçte Bizans İmparatorluğu, kaybettiği toprakları geri alma çabalarına hız vermiş ve Anadolu'daki Türk ilerleyişine karşı direniş göstermek amacıyla Katolik Avrupa'dan yardım arayışına girmiştir. Bizans İmparatoru I. Aleksios Komnenos'un, Batı Avrupa'dan askeri destek talep etmesi, Haçlı Seferleri'nin başlangıcına zemin hazırlayan önemli bir gelişme olmuştur. Bu durum, sadece Bizans ile Türkler arasındaki ilişkileri değil, aynı zamanda Doğu ve Batı arasındaki siyasi, dini ve kültürel çatışmaların daha da derinleşmesine neden olmuştur (Turan, 2010 s.64). Haçlı Seferleri, Orta Çağ Avrupa'sının geniş çaplı bir askeri harekâtına dönüşerek, hem Batı dünyasında hem de İslam coğrafyasında derin izler bırakacak bir tarihsel süreci başlatmıştır.

Haçlı Seferlerinin başlama süreci, Bizans İmparatoru I. Aleksios Komnenos'un (1081-1118) Anadolu'daki Türk ilerleyişine mâni olamaması üzerine Papa II. Urbanus'tan yardım istemesi ile başlamıştır. Papa II. Urbanus, I. Aleksios Komnenos'un yardım talebini Avrupa'nın çıkarına ve yararına olacak bir biçimde kabul etmiştir (Demirkent, 2020 s.25).

Steven Runciman, I. Aleksios'un 1095'te Batı'dan askeri destek talep ettiğini ve bunun Haçlı Seferleri çağrısına zemin hazırladığını belirtmiştir (Runciman, 1951 s. 48-50). Jonathan Riley-Smith, Bizans İmparatorluğunun Anadolu'da ki Türk ilerleyişi karşısında ciddi bir mukavemet gösteremediği ve çaresiz kaldığını, bu sebeple başta Papalık olmak üzere Batı Avrupa krallıklarına elçiler gönderdiğini ifade etmektedir (Smith, 1986 s. 12-14). Peter Frankopan, I. Aleksios Komnenos'un doğrudan bir Haçlı Seferleri çağrısında bulunmadığını sadece Batı Avrupa'dan ücretli asker talebinde bulunduğunu, Papa II. Urbanus'un ise Komnenos'un bu çağrısını Katolik Avrupa'nın sosyal, siyasi ve dini çıkarlarını göz önünde tutacak şekilde kabul ettiğini dile getirmiştir (Frankopan, 2012 s.78-80). Christopher Tyerman ise Bizans'ın Batı Avrupa'dan sınırlı askeri destek istediğini, ancak Haçlı Seferleri fikrinin tamamen Papalık tarafından şekillendirildiğini vurgulamaktadır (Tyerman, 2006 s. 61-63).

27 Kasım 1095'te Fransa'nın Clermont Kasabası'nda toplanan konsüle hitap eden Papa II. Urbanus'un başlatmış olduğu Haçlı Seferi çağrısı, Orta Çağ Avrupası'nın büyük bir hareketlenme ve coşkuyla dolmasına sebep olmuştu. Papa, Hristiyanların Kutsal Topraklar üzerindeki kutsal yerleri geri almak ve Müslümanların elinden kurtarmak için bir sefere çıkma çağrısında bulunmuştu (Demirkent, 2013 s.5). Bu çağrı, Avrupa'nın dört bir yanından gelen insanların, soyluların, şövalyelerin büyük ölçüde ilgisini çekmiş ve bu ilgi neticesinde Avrupa'da doğruya doğru büyük bir sefer hazırlığı başlamıştı (Riley-Smith, 2005 s. 27-29). Haçlı Seferleri çağrısı, sadece askeri bir hareket değil, aynı zamanda dini bir nitelik taşıyordu (Tyerman, 2006 s.65-68). Hristiyan inancının kutsal mekanlarını korumak ve kutsal toprakları geri almak, Haçlıların kutsal bir görev olarak gördüğü bir misyondur (Asbridge, 2012 s. 42-44). Papa II. Urbanus'un bu çağrısı, Hristiyan dünyasında büyük bir dini heyecan yaratmış ve binlerce kişiyi Haçlı Seferi'ne katılmaya şevk ve teşvik etmiştir (Madden, 2014 s. 18-20).

Papa II. Urbanus, Hristiyanlık için kutsal olan Kudüs'ün Müslümanların elinde olduğunu ve bu durumun Hristiyanlar için büyük bir utanç kaynağı olduğunu vurgulamıştı. Müslümanların kutsal topraklarda Hristiyan hacılara zulmettiğini ve topraklarında yaşayan Hristiyanlara yaşama hakkı tanımadıklarını dile getirmiştir II. Urbanus, doğudaki din kardeşlerini Müslüman Türklerin zulmünden kurtarmak için savaşıacak olanların günahlarının Tanrı tarafından bağışlanacağını söylemiş, Papa II. Urbanus'un bu konuşması, kutsal topraklara doğru Haçlı Seferleri'nin başlamasına sebep oldu. Bu seferde, Hristiyan Avrupa, kutsal toprakları geri alma arzusunda idi. Sefer güzergahında bulunan Anadolu, Selçuklu Türklerinin elindeydi. Bundan dolayı Haçlılar kutsal topraklara giderken Anadolu üzerinden geçmek zorunda kalmışlar ve geçişleri sırasında Türklerle karşılaşmışlardır (Runciman, 2019 s.34). Papa II. Urbanus, Haçlı Seferine katılacak olanların tüm günahlarının bağışlanacağına dair bir nizamnamede şöyle demektedir: *“Her kim ki para veya şan ve şeref kazanmak fikriyle olmayıp da sırf züht ve takva tesiriyle Kudüs'e gidecek olursa, bu yolculuklarından dolayı tüm günahları affedilecekti”* (Altınay, 2007 s.35).

Haçlı Seferleri siyasi açıdan değerlendirildiğinde, Arapların İspanya topraklarına girmesi ve Türklerin İstanbul önlerine kadar ilerlemesi ile Avrupa adeta bir kısıpaca alınmıştı. Bu durum, Avrupalı liderlerin Hristiyanlık adına kutsal toprakları geri alma arzusunun daha da körüklenmiş ve Haçlı Seferleri'nin başlamasına zemin hazırlamıştı. Bu seferler sırasında, Avrupalılar hem Doğu'daki Müslümanlarla mücadele etmek hem de kendi inançlarını korumak amacıyla harekete geçtiler. Papa II. Urbanus, Haçlı Seferleri'ni başlatarak adeta bir taşla iki kuş vurmuş olacaktı. Zira o konsülde İspanya'da Müslüman Araplara karşı verilen savaşla, doğuda Türklerle yapılacak savaşın aynı derecede önemli olduğunu vurgulayarak hem dini hem de siyasi hedeflerini gerçekleştirmiş oldu (Demirkent, 2007 s.526).

1. Avrupa Halkını Seferlere Yönlendiren Siyasi ve Ekonomik Etkenler

Haçlı Seferleri çağrısının bu kadar etkili olması ve geniş kitlelerin katılmasının sebeplerine bakacak olursak, Avrupa'nın o dönemdeki içtimai ve iktisadi durumunun nasıl olduğuna bakmak gerekir. Zira Avrupa'da Karolenj Hükümdarı Charlemagne'nin 814 senesinde vefatının ardından Karolenj Krallığı'nın merkezi gücü parçalanmıştı (Usta, 2008 s.36). Her eyalette kendi başına buyruk feodal beylikler ortaya çıkmış ve "Şövalye" diye adlandırılan kişiler Avrupa'da terör estirmişlerdi. Bu şiddet 11. yüzyılın ilk yarısında Avrupa'da gücünü daha da arttırmıştı (Demirkent, 2007 s.596). Haçlı Seferleri'nin Avrupa'da kabul görmesinin ana etkenlerine bakılacak olursa, Avrupa'da senelerden beri toprak azlığı, açlık ve fukaralık gibi etkenlerin Avrupa'da doğurduğu felaketin bir yansıması olarak bakılması kuvvetle muhtemeldir (Öngül, 2014 s.23). Papa II. Urbanus yaptığı haçlı çağrısında Hristiyan Avrupa topluluklarına: *“Eğer kan istiyorsanız, hainlerin kanıyla yıkanın... Cehennemin askerleri kudretli Tanrı'nın askerleri olsun”* (Stark, 2005 s.158).

Papalık, her ne kadar bu şiddete karşı barış yolunu kullanarak dur dese de bu şövalyelerin durmaya pek niyeti yoktu. Bu dönemde Papa II. Urbanus, Avrupa'daki bu şiddeti birbirlerine karşı değil de Hristiyanların ortak düşmanı olan İslam dünyası üzerine kaydırma niyetinde olup, Hristiyanların birbirlerini kırmak yerine Hristiyanlık için kafirlerle mücadele etmesi gerektiğini söyleyerek, bu şiddete meyilli toplulukları, Müslümanların üzerine göndermeyi hedeflemişti. Böylece Avrupa'daki şiddet ve bu şiddete meyilli topluluklar bir nebze de olsa azalacaktı. Haçlı seferi çağrısı, Şövalyelerin işine gelmekteydi. Zira şan ve şöhrat kazanmanın yanı sıra, gittikleri yerlerde ele geçirdikleri her şey onların olacaktı. Haçlıların gittikleri yerlerde devletler kurmaları, bu seferlerin dini yönünden çok siyasi yönünü gözler önüne sermektedir. Bu seferlere katılımın

fazla olmasının sebeplerinden biri, Avrupa toplumlarının fakir ve aç olmasının yanı sıra, gidecekleri yerde zengin olacaklarını düşünerek bu sefere rağbet göstermelerinden kaynaklanmaktadır (Demirkent, 2007 s.529).

Papa II. Urbanus başkanlığındaki Clermont Konsili, Hristiyan Avrupa'da büyük bir coşku ve heyecan patlamasına sebep olmuştu. Bu heyecan ve coşku o kadar güçlüydü ki artık iş kilisenin kontrolünden çıkacak noktaya gelmiş ve belki de Papa II.Urbanus'u bile tedirgin etmiştir (Cahen, 2010 s.81).

2. Haçlı Seferi'nin Başlaması

Papa II. Urbanus'un çağrısı sonrasında, 15 Ağustos 1096 tarihi, Haçlı ordularının doğuya yönelik günü olarak belirlendi. Ancak, Keşiş Pierre l'Hermite'in liderliğinde toplananlar, hemen kutsal topraklara gitme arzusuyla doluydu. Bu coşkulu atmosfer, Hristiyan Avrupa'nın Haçlı seferinin başlamasına doğru bir heyecan ve istekle dolmasına neden olmuştu. Hristiyan Avrupa'nın bu hazırlığı, tarihin akışını değiştirecek büyük bir maceranın başlangıcına işaret ediyordu (Demirkent, 2007 s.596).

Haçlı seferine katılan ilk ordular, genellikle bir liderlik altında bir araya gelmeksizin, Keşiş Pierre l'Hermite'in komutasındaki Alman, İtalyan ve Fransız kökenli düzensiz kişilerden oluşuyordu. Bu ordular, kutsal topraklara doğru yola çıktılar, ancak çoğunlukla düzensizlik ve disiplinsizlik içinde hareket ettiler. Özellikle liderlik eksikliği ve organizasyon sorunları nedeniyle bu gruplar, yol boyunca çeşitli zorluklarla karşılaşmış ve birçok sıkıntı yaşamışlardı (Demirkent, 2020 s.27). Keşiş Pierre l'Hermite daha önceden hacca gittiği zamanda Müslümanların kendisine kötü muamele gösterdiğini her defasında dile getirmekten çekinmemiş ve İslam'a karşı olan nefretini ifade etmiştir. Ayrıca kendisinin Tanrı ile iletişim kurduğunu, İsa'nın kabrini kafir Müslümanlardan geri alınması gerektiğini, Katolik Hristiyanların İslam coğrafyası ile savaşması ve Kudüs'ü kurtarmasını Avrupa'daki vaazlarında söylemekten geri durmamıştır (Nomiku, 1997 s.22).

Keşiş Pierre l'Hermite, Papa II. Urbanus'un Haçlı Seferi çağrısıyla birlikte, binlerce kişiyi peşinden sürükleyecek kadar etkileyici bir figürdü. Sadece dini liderlik değil, aynı zamanda etkileyici bir hatip olarak da bilinmekteydi. Halk nazarında büyük bir hayranlık uyandıran Pierre l'Hermite, Haçlı Seferine katılımı artırmak için yoğun çaba harcamıştı. Onun liderliğindeki hareketlilik, bu seferin önemli bir figürü haline gelmesini sağlamış olsada, bu büyük kalabalıkların hareketi genellikle düzensizlik ve istikrarsızlıkla özdeşleşmiş bir vaziyette olduğu görülmektedir (Ruthven;Nanji, 2004 s.56).

Keşiş Pierre l'Hermite önderliğindeki Haçlı ordusu, 1 Ağustos 1096 tarihinde İstanbul'a ulaşmıştı. Bizans İmparatoru I. Aleksios Komnenos'un kızı tarihçi Anna Komnene'na bu haçlı ordusu hakkında, "sayıları kum tanelerinden gökteki yıldızlardan daha çok" olarak ifade etmiştir (Anna Komnene, 2024 s.287-288). Haçlıların İstanbul'a varmasının ardından Bizans İmparatorluğu Haçlı ordusunu biran evvel Anadolu yakasına göndermek istemiştir. Bunun sebebi, Haçlıların Bizans'ın başkenti olan İstanbul'u görmesidir. Bu şehrin ihtişam ve zenginliği karşısında adeta çılgına dönen Haçlılar içerisindeki başıbozuklardan oluşan bir grup, hemen şehrin zenginliklerine göz dikmiş, saraylardan ve kiliselerden değerli eşyaları çalmış ya da tahrip etmişlerdir. Bu olaylar, Haçlı ordularının İstanbul'a gelmesiyle birlikte, Bizans İmparatorluğu ile Haçlılar arasındaki ilişkilerin gerilmesine sebep olmuştu. Haçlıların Bizans başkentinde gerçekleştirdikleri yağma ve tahrip olayları, Bizans imparatoru ve halkı için büyük bir şaşkınlık ve endişe kaynağı olmuştur (Erer, 2002 s.40).

İmparator I. Aleksios Komnenos, 1096-1097 kışında başkentin surlarının dışında kamp kuran bu asi ve disiplinsiz kalabalığın gelişi karşısında adeta dehşete düşmüştü. Papa'dan yardım istediğinde hayal ettiği küçük, iyi silahlanmış Hristiyan şövalyeleri idi (Hodge, 2014 s.20). Bizans İmparatoru I. Aleksios Komnenos'un kızı tarihçi Anna Komnena "*Alexiad*" adlı eserinde Avrupa'dan gelen Haçlı güruhunu şu şekilde ifade eder: "*Çünkü tüm Batı, Adriyatik'in öte kıyısı ile Herakles Sütunları arasında yaşayan Barbar uluslarının hepsi, işte bunların tümü birden yığinsal bir göçe çıkmışlardı.*" (Anna Komnena, 2024 s.288).

3. Haçlılar ve Türklerin İlk Karşılaşması

Bizans İmparatoru I. Aleksios Komnenos, Avrupa'dan gelen ilk haçlı dalgasının ülkesini daha fazla yıpratmaması için 5 Ağustos 1096'da Bizans gemileri vasıtasıyla onları karşıya geçirerek Cibotos'a (İstanbul-Pendik) yerleştirmişti. İmparatorun, haçlıları bu denli hızlıca Anadolu yakasına sevk etmesinin sebebi, onların başkentte çıkarttığı başıbozuk davranışlar ve taşkınlıklardı. Düzenli bir askeri nizama sahip olmayan ve tam manasıyla liderleri bulunmayan bu haçlı güruhu, Eylül ayının ortalarına doğru Türkiye Selçuklu Devleti'ne karşı harekete geçmiştir (Kırpık, 2009 s.77).

1096 yılının sonbaharında, Haçlı ordusu, Türkiye Selçuklu Devleti sınırlarına varmış ve hemen etraftaki bölgeleri yağmalamaya başlamıştı. Haçlılar, kutsal topraklara doğru ilerlerken yol boyunca çeşitli yerleşim yerlerini talan etmişlerdi. Özellikle, bölgedeki Müslüman Türk nüfus, Haçlıların hedefi haline gelmiş ve bu durum yerel halk arasında büyük bir korku ve endişe yaratmıştı. Haçlı ordusunun ilerlemesi, bölgedeki güvenlik durumunu ciddi şekilde etkilemişti (Demirkent, 2013 s.26).

Anna Komnena vahşetin boyutunu şu şekilde anlatmaktadır: "*Onlar bebekleri mızraklara geçirip ateşte kızartmış, büyüklere ise türlü işkencelerde bulunmuşlardı*" (Anna Komnena, 2024 s. 290). Haçlılar, Türkiye Selçuklu Devleti'nin başkenti İznik yakınındaki Ksreigordon Kalesini ele geçirerek, kadın, erkek, çocuk demeden canice katliamlar yapmışlardı. Ksreigordon Kalesi, Haçlılar için iyi bir iase kaynağı olması bakımından son derece önem arz etmişti. Bu vahşeti duyan Türkiye Selçuklu Sultanı I. Kılıçarslan, Emir Muhammed'i kaleyi almaya göndermişti. Emir Muhammed'in başarılı kuşatması sonucu Ksreigordon Kalesi Haçlıların elinden geri alınmıştı. Ksreigordon Kalesi'nin Selçuklular tarafından geri alınması üzerine Haçlılar, intikam duygusuyla İznik'e doğru yola çıkmıştı (Kesik, 2003 s.6).

Türkiye Selçuklu Sultanı I. Kılıçarslan'ın kardeşi Davut Kulan Arslan ve Emir Muhammed'in komutanındaki Selçuklu kuvveti, 1097 yılında İzmit yakınlarında Haçlı ordusuna ağır bir darbe vurmuş ve Haçlıların büyük bir kısmını mağlup etmişti. Sağ kalan Haçlılar, İstanbul'a kaçmak zorunda kalmıştı. Bu savaş, Haçlı Seferleri'nin seyrini önemli ölçüde etkilemiş ve Haçlıların ilerleyişini ciddi şekilde engellemişti. Türkiye Selçuklu Sultanı I. Kılıçarslan'ın kardeşi ve Emir Muhammed'in liderliğindeki bu zafer, bölgedeki Müslüman güçlerin Haçlı istilasına karşı gösterdiği sağlam duruş açısından da büyük önem taşımaktaydı (Demirkent, 2013 s.18). Böylece Keşiş Pierre l'Hermite'nin önderliğindeki ilk Haçlı hareketi büyük bir hezimetle son bulmuştur (Turan, 2012 s.58).

4. Haçlı Şövalyelerinin Anadolu'da Türklerle İlk Teması

Keşiş Pierre l'Hermite'nin başarısız Haçlı seferi girişiminden sonra, Avrupalı asilzadelerin liderliğindeki ana ordular, 1096 sonbaharında gelmeye başlamıştı. Avrupa'dan hareket eden

lordlar ve düklerin liderliğindeki disiplinli Haçlı orduları, İtalya ve Balkanlar üzerinden yol alarak İstanbul'a varmışlardı (Sevim, 2020 s.114).

İlk grup, Fransız birliği Hugue de Vermandois komutasında Kasım 1096'da İstanbul'a ulaşmıştı. Ardından, 23 Aralık'ta İstanbul'a varan ikinci grup, Aşağı Lorraine dükü Godefroi de Bouillon'un liderliğindeki ağır zırhlı Fransızlardan oluşuyordu. Bizans İmparatoru I. Aleksios Komnenos, bu Haçlı ordularının Kudüs'ü kurtarmak yerine ele geçirdikleri bölgelerde bağımsız devletler kurma niyetinde olduğunu sezmiştir (Demirkent, 2013 s.21). Bundan dolayı imparator Haçlılara, Bizans'tan alacakları destek ve yardım karşılığında, Anadolu'da ele geçirdikleri bölgeleri Bizans'a teslim edeceklerine dair söz almıştır (Sevim, 2020 s.115). I. Aleksios Komnenos, ilk başta Haçlı ordularından sadakat talep etmiş, bu vassallık istediğine pek yanaşmayan Haçlılar, Bizans'ın kendilerine uyguladığı yaptırımlar sonucu Bizans İmparatorluğu'na vassallık yemini etmek zorunda kalmışlardır (Demirkent, 2013 s.22). I. Aleksios Komnenos, süreci son derece titizlikle yürütmüştü. Rasyonel ve pragmatik bir siyaset izleyen imparator, Aşağı Lorraine Dükü Godefroi de Bouillon ve beraberindeki haçlı lordlarına oldukça cömert davranmış, çeşitli hediyeler vermişti. Bu vassallık yemininin İmparator I. Aleksios Komnenos için iki önemi vardı. İlki, Haçlı ordularının Anadolu'da kazanacakları zaferlerin gelecekte kendisine yarar sağlaması; ikincisi ise kendi meşruiyetini sağlamlaştırmaktır (Frankopan, 2024 s.186).

5. Haçlılar Türkiye Selçuklu Başkenti İznik'te

Ocak 1097'de, Bizans İmparatorluğu'nun gemileri aracılığıyla Anadolu'ya geçen Haçlılar, Bizans kuvvetlerinin de desteğini alarak Türkiye Selçuklu Devleti'nin başkenti olan İznik şehrini kuşatmaya almışlardı. Bu sırada Malatya seferinde iken vaziyeti öğrenen Türkiye Selçuklu Sultanı Sultan I. Kılıçarslan, İznik'e hareket ederek Haçlı kuşatmasını yarma girişiminde bulunmuştur (Turan, 2012 s.115).

I. Kılıçarslan'ın Malatya seferine çıkmasının sebebi, şüphesiz profesyonel Haçlı ordularından önce Anadolu'ya gelen düzensiz Haçlı birliklerine karşı kazandığı zaferdi. Zira Sultan I. Kılıçarslan tarafından çok kolay bir şekilde imha edilen bu Haçlı grubu, I. Kılıçarslan'ın Haçlı ordularının gücünü hafife almasına sebep olmuştur (Rice, 1966 s.51).

Haçlı ordularının kuşatmak istediği İznik şehrinin batısında yer alan İznik Gölü, adeta şehre doğal bir koruma sağlamaktaydı. Bizans İmparatorluğu tarafından gönderilen gemilerle İznik, kıyıdan kuşatılmış ve böylece hem kıyıdan hem karadan olmak üzere Türkiye Selçuklu Devleti'nin başkenti iki taraftan da kuşatılmıştır (Cox M.A, 2018 s.80). Haçlılar için Kudüs'e ilerlerken arkalarında güçlü bir düşman bırakmamak açısından İznik'in alınması hayati bir öneme sahipti. Bizans için de Anadolu'daki güçlü bir Türk varlığının ortadan kaldırılması, imparatorluğun sınırlarını genişletme ve güvenliğini sağlama açısından büyük bir fırsat olmuştur (Başat, 2021 s.81). I. Kılıçarslan, İznik şehrine girebilmek için kuşatmayı yarmaya çalışmış, fakat başarılı olamamıştır (Tekinoğlu, 2018 s.229). I. Kılıçarslan, ordusunu yıpratmamak için Haçlı kuvvetlerini Anadolu içlerinde karşılamaya yönelik bir strateji izledi ve Eskişehir bölgesine geri çekildi. Bu hamle, Haçlıların ilerleyişini yavaşlatmayı ve kuvvetlerini tüketerek zayıflatmayı amaçlıyordu. Bu şekilde, Türkiye Selçuklu Devleti'nin savunma gücü korunacak ve Haçlı ilerlemesi Anadolu'da engellenecekti (Kofoğlu, 2006 s.7).

Kılıçarslan, İznik şehrini savunan Selçuklu kuvvetlerine, istedikleri gibi hareket etme hürriyetini vererek, şehrin kaderini onların belirlemesine müsaade etmiştir. I. Kılıçarslan'ın geri çekilmesinden sonra, kuşatma altında olan İznik şehrindeki Selçuklu kuvvetleri, 19 Haziran 1097'de Bizans'la yaptıkları anlaşma ile, 22 yıl boyunca Türkiye Selçuklu Devleti'ne başkentlik

yapan İznik şehrini Bizans İmparatorluğu'na teslim etmişlerdir. Şehri teslim alan Bizans İmparatoru I. Aleksios Komnenos, İznik'in yağmalanmasına izin vermemiştir. İmparator Türklere iyi davranarak fidye ödemeleri karşılığında ayrılmalara müsaade etmiştir (Turan, 2010 s.130). Haçlılar, İznik şehrini yağmalamaktan mahrum kaldıkları için ve Bizans'ın Selçuklu Türkleriyle anlaşma yapmasından dolayı Bizans'ı hainlikle suçlamışlardır. Bizans, Haçlılara bir miktar ganimet vererek sulhu sağlamıştı. Yağmadan mahrum kalan Haçlılar, Eskişehir civarındaki Dorlylaion yönüne ilerlemeye başlamışlardı. Sultan I. Kılıçarslan, onları vurkaç taktiğiyle yıpratmaya çalışmış olsa da Haçlı ordusunun sayıca fazla olması sebebiyle ciddi bir başarı sağlanamamıştır (Demirkent, 2007 s.533).

6. I. Kılıçarslan'ın Anadolu Mücadelesi

Sultan I. Kılıçarslan, Haçlı ordularının Anadolu'nun iç kesimlerine doğru ilerlemesini önlemek için harekete geçti. Kayseri Selçuklu Emiri Hasan ve Danişmendli Gümüştekin Ahmet Gazi'ye derhal kendisine katılmaları için çağrıda bulunmuştur (Freely, 2012 s.44). Kısa sürede topladığı ordusuyla I. Kılıçarslan, Temmuz 1097'de Eskişehir ovasında Haçlı ordusuyla karşı karşıya geldi. Zırhlı Haçlı birliklerine ağır kayıplar verdirmeyi başarsa da sayıca üstün olan Haçlılar karşısında tam bir zafer elde edemedi. Bu durumda Türkiye Selçuklu Devleti, Orta Anadolu'ya geri çekilmek zorunda kalmış ve Marmara kıyılarını terk etmiştir (Sevim; Merçil, 2020 s.533). Haçlı ordusunun bu hamlesi sonucunda, Bizans İmparatorluğu, Selçukluların mağlubiyetini fırsat bilerek Marmara Ege sahillerinin kontrolünü ele geçirmiştir. Ayrıca, Çukurova'da Haçlılar tarafından ele geçirilen şehir ve kaleleri de topraklarına katmıştır (Sevim; Yücel, 1990 s.85). Bu süreçte, Haçlı ordularının Selçuklu Türklerine karşı üstünlük sağlamaları, şüphesiz ki kendi sayısal üstünlüklerinden kaynaklanmaktaydı. Lordlar ve baronların komutasındaki Haçlı ordularının neredeyse tamamı ağır zırhlarla donatılmıştı. Kutsal topraklara varma ve İsa'ya ulaşma arzusu gibi mutaassıp fikirlerin eklenmesiyle Haçlı orduları, Anadolu'daki Selçuklu Türklerinin tüm kahramanlığına ve çabalarına rağmen üstün gelmeyi başarmıştır (Yinanç, 2020 s.203).

Eskişehir'den sonra Antakya yolundan geçmek zorunda olan Haçlı orduları, Selçuklular tarafından boşaltılmış yerleşim alanlarından geçerken hastalık, açlık ve susuzluk gibi sorunlarla karşılaşmışlardır (Asbridge, 2014 s.79). I. Kılıçarslan, Haçlı ordularına karşı çeşitli taktikler kullanarak mücadele etmiştir. Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde gerilla savaşı yöntemlerini benimseyerek, Haçlı birliklerini sürekli rahatsız etmiştir (Kaleli, 2017 s.239). Küçük gruplar halinde düşmana pusular kurarak saldırıya geçti ve geri çekilerek düşmanı takip etmeye zorlamıştır. Bu çatışma taktikleriyle Haçlı ordularını yıpratmayı başardı ve onları mütemadiyen hareket halinde tutarak ilerlemelerine mâni oldu. Bu şekilde, Sultan I. Kılıçarslan, Haçlı ordularının ilerleyişini yavaşlatarak Türkiye Selçuklu Devleti'nin savunmasını kuvvetlendirmiştir (Merçil, 2013 s.111).

7. 1101 Haçlı Seferi'nde Türkler ve Haçlılar

Birinci Haçlı Seferi'ni takip eden 1101 Haçlı Seferi'nde, Haçlıların 1099'da Kudüs'ü aldıktan sonra kalıcı olabilmek için Avrupa'dan gelen Hristiyan kitlelere ihtiyaçları vardı (Demirkent, 1996 s. 525-546). 1101 Nisan ayından evvel, Milano Başpiskoposu Anslem de Buis'in liderliğindeki Lombard güçleri, Konrad komutasındaki Alman kuvvetleri ve Kont Etienne de Blois'un yönetimindeki Haçlı orduları, peyderpey Anadolu topraklarına akın etmekteydi. Bizans İmparatoru I. Aleksios Komnenos'un isteği üzerine Haçlılar, Anadolu'nun iç kısımlarına doğru yönelmişti. Haçlılar, ilk olarak I. Kılıçarslan'ın boşalttığı Ankara şehrini tahrip etmiş, daha sonra

bölgeyi Bizans'a teslim etmişlerdi. Anadolu'da ilerleyen Haçlılar, 1100'de Danişment Türkleri tarafından esir alınan Antakya Prensi Bohemund'u kurtarmak ve Kuzey Anadolu'yu ele geçirmek amacıyla Niksar'a doğru ilerlemişlerdir (Çelik, 2023 s.11).

I. Kılıçarslan önderliğindeki müttefik Türk kuvvetleri, 5 Ağustos 1101'de Haçlı ordularının önünü Merzifon'da keserek onları bozguna uğratmıştı. Savaş yorgunluğunu üzerinden atamayan Haçlı ordularının Konya'ya doğru yol aldığı haberi üzerine müttefik Türk orduları, 13 Ağustos 1101'de Konya hudutlarında yakaladıkları Fransız birliklerinin büyük bir çoğunluğunu yok etmişlerdi. Sultan I. Kılıçarslan, müttefikleriyle birlikte harekete geçerek, 5 Eylül 1101'de Ereğli Irmağı'nda Haçlı ordularına karşı pusuda beklemeye başlamıştı. Türklerden habersiz olan Haçlı orduları, susuzluklarını gidermek için suya yaklaştıkları anda ansızın saldıran Türkler karşısında adeta çaresiz kalmışlardı. Türklerin bu ani saldırısıyla, Haçlı ordularının neredeyse tamamı imha edilmişti. Bu saldırıdan kurtulan Aquitania Dükü Guillaume, birkaç askeriyle kaçarak canını kurtarmayı başarmıştır (Çelik, 2023 s.11-12). Neticede üç dalga halinde gelen bu kuvvetler, İslam dünyasının uç temsilcisi olan Türkiye Selçuklu Devleti Sultanı I. Kılıçarslan'ın Danişmentliler ile olan ittifakı sayesinde perişan edilmiş, Haçlılara karşı yapılan Merzifon, Konya ve Ereğli'de zafer kazanılmış, Haçlılar başarılı bir şekilde püskürtülmüş ve ordularının büyük bir bölümünü kaybetmişlerdir (Kesik, 2018 s.6).

Burada önemli bir nokta, Türkiye Selçukluları ve Danişmentliler gibi iki rakip Türk beyliğinin aralarındaki çekişmeye son verip, İslam dünyasının ortak düşmanı olan Haçlılara karşı yaptıkları ittifakın ne kadar faydalı olduğuydu. Bu ittifakın yanı sıra, gerçekleşen Haçlı seferleri Anadolu'da bulunan Müslüman Türklerin birbirine kenetlenmesinde de etkili olmuştur (Demirkent, 2020 s.48). Savaşın içeriğine bakıldığında, Sultan I. Kılıçarslan'ın Haçlı ordularının yaklaşımından ve Türk topraklarına girmeden önce haberi olmasından dolayı gerekli tedbirleri almış olduğu görülmektedir. Birinci Haçlı Seferi'nde olduğu gibi, Selçuklular bu savaşta da Haçlı ordularının yürüyüşleri sırasında çevrede bulunan tarım arazilerini yakarak, su kuyularını zehirleyerek ve en önemlisi vurkaç taktiği üzerinden Haçlı ordularını ciddi manada yıpratarak onların gücünü adeta kırmışlardır (Kafesoğlu, 1972 s.91).

Müneccimbaşı Ahmet b. Lütfullah, Sultan I. Kılıçarslan'ı zeki, adil ve cesur bir lider olarak tanımlar. Ayrıca, I. Kılıçarslan'ın Haçlı ordularına karşı zorlu bir mücadele verdiğini, ancak nihayetinde başarısız olduğunu ve Haçlıların Selçuklu topraklarını yağmalayarak tahrip ettiğini ifade etmiştir (Müneccimbaşı Ahmed b.Lütfullah, 2017 s.19). Türkiye Selçuklu Devleti'nde bir bürokrat olan İbni Bibi, I. Kılıçarslan'ın Anadolu'ya gelen ilk Haçlı kuvvetlerini mağlup ettiğini ancak ardından gelen düzenli ve kalabalık Haçlı ordularına karşı mağlup olduğunu belirtmiştir. İbni Bibi ayrıca I. Kılıçarslan'ın Danişmentlilerle ittifak kurarak Anadolu'da Haçlı kuvvetlerine karşı vurkaç savaşları yürüttüğünü ve Haçlılara büyük kayıplar verdirdiğini dile getirmiştir (İbn Bībī, 2020 s.13). Türkiye Selçuklu Devleti'nin önemli şahsiyetlerinden biri olan Aksarayi'ye göre, I. Kılıçarslan'ın başlıca gayesi kesinlikle İslam'ı ve Müslümanları korumaktı. Aksarayi'ye göre, I. Kılıçarslan, bölge meliklerinden aldığı destekle sürekli olarak Haçlılara karşı gaza faaliyetlerinde bulunduğundan bahsetmiştir (Kerimüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000 s.21). I. Kılıçarslan, 1093 yılında Türkiye Selçuklu Devleti'nin başına geçmesinden itibaren Haçlı ordularına karşı kazandığı zaferlerle Anadolu'yu haçlı tehlikesine karşı muhafaza etmiştir (Kesik, 2015 s.15). Sultan I. Kılıçarslan iktidarının son yıllarında Türkiye Selçuklu Devleti'nin gücünü arttırmaya çalışmış, doğudaki Büyük Selçuklu ve Danişmendli bölgelerini ele geçirmek suretiyle Anadolu'daki Türkiye Selçuklu iktidarını sağlamlaştırmayı kendisine şiar edinmiştir (Demir, 2015 s.214).

I. Kılıçarslan, bölge halkının güvenliğini de düşündü. Bu süreçte Haçlıların güzergahındaki tüm köyler boşaltılmış ve halkın gıda maddelerini yanlarına almak suretiyle dağlara çekilmesi sağlanmıştır (Demirkent, 2020 s.49). Bu süreçte Anadolu, İslam dünyasının uç sınırı olarak Türk varlığı ile kesinleşmişti. Artık Haçlı korkusu İslam dünyasında azalmış ve Müslüman Türklerin özgüveni artmıştır (Kesik, 2018 s.7). 1101'de gerçekleşen Haçlı Seferi'nde Türkler tarafından kazanılan zafer ile Haçlı orduları mağlup edilmiş ve bu mağlubiyet Suriye'deki Türk-İslam dünyasına yaramıştı. Zira, sayıları yüzbinleri bulan Haçlı ordularının tamamı eğer amaçlarına ulaşmış olsalardı, Haçlılar ele geçirdikleri bölgelerdeki insan gücünü artıracak ve sadece ellerinde bulundurdıkları kıyı şeridiyle yetinmeyip Suriye'nin tamamını ele geçirme imkanına sahip olacaklardı (Demirkent, 2020 s.51). Kudüs'te ki Haçlı varlığını kuvvetlendirmek maksadıyla düzenlenen bu Haçlı seferi sona ermiş ve herhangi bir netice alınamamıştı. Sadece birkaç Haçlı Baronu az bir maiyetiyle Kudüs'e varabilmiştir (Demirkent, 1996 s.525-546).

8. Haçlı Taarruzlarından Sonrası Anadolu'nun Vaziyeti

I. Haçlı Seferinde, Türkiye Selçuklu Devleti, Anadolu'nun batı kısımlarını kaybetmişti. Bu durum, Türk topraklarının Haçlı istilasına maruz kalmasıyla gerçekleşmiş ve Türkiye Selçuklu Devleti için stratejik bir kayıp olmuştu. Haçlı ordularının ilerleyişiyle birlikte, Selçuklu hakimiyetindeki Anadolu'da ciddi tahribatlar ve yağmalar yaşanmış, buna ek olarak Anadolu'nun batı kıyılarındaki kaleler ve şehirler Bizans ve Haçlıların eline geçmişti. Yaşanan bu olaylar, Türkiye Selçuklu Devleti için önemli bir zorluk oluşturmuş ve Anadolu'daki dengeyi önemli ölçüde değiştirmiştir (Ortaylı, 2022 s.97).

I. Kılıçarslan'ın Haçlı ordularına karşı aldığı yenilgi sonrasında Orta Anadolu'ya çekilmesi, Türkiye Selçuklu Devleti için büyük bir değişim ve zorlu bir dönemin başlangıcına işaret etmişti. Bu geri çekilme, Selçuklunun yeni başkenti Konya'nın güvenliğini sağlamak için bir zorunluluk haline gelmiş ve Selçuklu Devleti'nin merkezi bu şehre taşınmıştı. Haçlıların Anadolu'da gerçekleştirdiği yağma, katliam ve tahribatlar, bölgede büyük bir güvensizlik ortamının oluşmasına neden olmuştu. Bu durum, Anadolu Türk halkı için ciddi bir tehlike oluşturmuş ve bölgedeki sosyal dokunun sarsılmasına yol açmıştır (Sarıcı, 2022 s.167). 1101 yılındaki Haçlı Seferi sırasında, Türklerin Haçlılara karşı kazandığı zafer, Anadolu'daki Türk varlığının dayanıklılığını kanıtlamıştı. Bu zafer, Türklerin birlik ve beraberlik içinde Haçlı istilasına karşı başarılı bir direniş sergilediğini göstermiştir. Özellikle, Sultan I. Kılıçarslan'ın liderliğindeki Türk kuvvetleri, Haçlı ordularını çeşitli stratejik hamlelerle bozguna uğratmayı başarmıştır (Demirkent, 1996 s.525-546). Türk tarihinin önemli şahıslarından biri olan Sultan I. Kılıçarslan, Haçlılar ve Bizans İmparatorluğu'na karşı Anadolu'da verilen mücadelenin önemli bir savaşçı figürü olarak görülmektedir (Mecit, 2017 s.91). Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurucusu Kutalmışoğlu Süleymanşah Suriye Seferi'nde ölmüştü. I.Kılıçarslan, kardeşi Kulan Arslan ile birlikte Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah tarafından İsfahan'a götürülmüştü. Bu süreçte Türkiye Selçuklu Devleti, 1086-1092 yılları arasında liderlik eksikliği yaşamıştır (Turan, 2010 s.126). Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah'ın 1092'de ölümüyle birlikte ortaya çıkan fırsatı değerlendiren Kılıçarslan, emrindeki Yabgulu Türkmenlerle birlikte 1092'de İznik'e gelmişti. Bu sırada Türkiye Selçuklu Devleti'ni vekaleten Ebu'l Gazi idare etmekteydi. Türkiye Selçuklu Devleti'nin başkenti olan İznik, Bizans tarafından ciddi tehditlere maruz kalmaktaydı. I.Kılıçarslan ve kardeşi Kulan Arslan'ın İznik'e gelmesiyle buradaki Türkler, onu büyük bir sevinç ve coşku ile karşılamışlardır (Kırpık; Akyol, 2012 s.289).

1096'da başlayan Haçlı Seferleri, Türkiye Selçuklu Devleti üzerinde derin izler bıraktı. İznik'in kaybıyla birlikte, Ege ve Marmara kıyıları da Haçlı orduları tarafından ele geçirildi ve Türkler doğuya çekilmek zorunda kaldı. Bu geri çekilme, Türkiye Selçuklu Devleti'nin batı sınırının Eskişehir-Antalya hattına kadar gerilemesine neden oldu. Ayrıca, Haçlı Seferi sonucunda Çukurova'nın kaybıyla Toros Dağları bölgesinde yaşayan Ermenilerin bölgeye yerleşmesine olanak tanındı. Bu süreçte Türkiye Selçuklu Sultanı I. Kılıçarslan, hem Haçlıların neden olduğu zararları gidermeye hem de Bizans'a karşı batı sınırlarını korumaya odaklandı. Bu süreç, Selçuklu Türklerinin Orta Anadolu'da toparlanıp güçlenmesine imkân verdi. İznik'in kaybıyla başkent Konya'ya taşındı ve Anadolu'nun merkezinde köklü bir yerleşim ve gelişme süreci başlamıştır (Demirkent, 2022 s.396-398).

Sonuç

Haçlı Seferleri, Orta Çağ'ın en önemli askeri ve siyasi olaylarından biri olarak, sadece Batı Hristiyan dünyası ve İslam dünyası arasında büyük çatışmalara yol açmakla kalmamış, aynı zamanda Türklerin Anadolu'daki kalıcılığını da belirleyen kritik bir dönemeç olmuştur. Türkiye Selçuklu Sultanı I. Kılıçarslan, Haçlı Seferleri'ne karşı gösterdiği etkili direnişle, Anadolu'nun Türk hâkimiyetini korumada ve pekiştirmede önemli bir liderlik sergilemiştir. Kılıçarslan'ın liderliği ve stratejik zekâsı, özellikle 1097 ve 1101 yıllarındaki savaşlarda Haçlılara karşı kazandığı zaferlerle, sadece askeri başarıyı değil, aynı zamanda Türklerin Anadolu'daki varlığını ve egemenliğini sağlamlaştırmıştır. Kılıçarslan'ın Haçlı ordularına karşı uyguladığı vurkaç taktikleri, arazi avantajlarının kullanılması ve savaş stratejilerindeki ustalık, ona bu zorlu dönemde büyük bir üstünlük sağlamıştır. Bu zaferler, yalnızca askeri değil, aynı zamanda sosyopolitik bir zafer olarak da değerlendirilmelidir, çünkü Türklerin Anadolu'da kalıcılığı ve bölgedeki sosyoekonomik yapıyı şekillendiren önemli bir dönüm noktasıdır. I. Kılıçarslan'ın zaferleri, sadece Haçlılar'a karşı değil, aynı zamanda Türkler arasındaki birliğin pekişmesine de katkı sağlamıştır. Haçlılara karşı kazanılan her zafer, Türk toplulukları arasında dayanışmayı ve kimlik oluşturmaya güçlendirmiştir. Bu zaferlerin sosyolojik bir yansıması, Anadolu'daki Türk yerleşimlerinin artan güvenliği ve huzurudur. Kılıçarslan'ın liderliği, Türklerin Anadolu'daki sosyal yapılarının daha güçlü bir şekilde inşa edilmesini sağlamış, ayrıca halkın moral ve motivasyonunu artırmıştır. I. Kılıçarslan'ın savaş stratejileri, aynı zamanda Türk milletinin dış tehditlere karşı nasıl bir arada durabileceğini ve ulusal bir bilincin nasıl şekillenebileceğini de gözler önüne sermektedir. Bununla birlikte, Haçlı ordularının sayısal üstünlüğü ve ağır zırhları, zaman zaman Türk kuvvetlerini zorlamıştır. Haçlıların, özellikle 1097'deki Dorylaion Muharebesi gibi kritik anlarda sayıca üstün olmaları, Selçuklu ordusunun zafer kazanmasında stratejik yerlerin seçilmesinin ve doğal engellerin etkili kullanılmasının ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Kılıçarslan'ın bu zorlukları aşmak için geliştirdiği düşman hatlarını zayıflatma, yaklaşan orduları yavaşlatma ve geri çekilme stratejileri, Türk savaş taktiklerinin ne kadar etkili olduğunu bir kez daha kanıtlamıştır. Bu bağlamda, Kılıçarslan'ın savaş alanındaki başarıları, aynı zamanda stratejik düşünme ve esneklik gerektiren bir liderlik anlayışını ortaya koymuştur. Kılıçarslan'ın zafere ulaşmasındaki en önemli faktörlerden biri de, toprakların savunulması ve yerel kaynakların etkin kullanımı olmuştur. Tarım arazilerinin yakılması, su kaynaklarının zehirlenmesi gibi taktikler, Haçlı ordularının lojistik altyapısını zayıflatmış ve ilerlemelerini engellemiştir. Bu taktikler, aynı zamanda savaşın sadece askeri değil, ekonomik ve lojistik bir mücadele olduğunu gösteren önemli örneklerdir. Türklerin bu stratejileri, savaşın ekonomik boyutunu da gözler önüne sermektedir ve Anadolu'daki Türk yönetiminin ne kadar

derinlemesine düşündüğünü kanıtlamaktadır. I. Kılıçarslan'ın Haçlı Seferleri'ne karşı verdiği mücadele, sadece askeri bir zafer değil, aynı zamanda Türklerin Anadolu'daki varlığını koruma ve pekiştirme çabasının bir simgesidir. Bu mücadele, hem Anadolu'nun sosyoekonomik yapısını şekillendirmiş hem de Türk milletinin bölgedeki kalıcılığını sağlayan bir dönüm noktası olmuştur. Türk birliğinin ve dayanışmasının Haçlı Seferleri karşısında nasıl şekillendiği, I. Kılıçarslan'ın liderliğinde derin bir stratejik düşüncenin ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, Haçlı Seferleri'ne karşı elde edilen zaferler, sadece askeri bir başarı değil, aynı zamanda Anadolu'nun Türk hâkimiyetinin güçlenmesi ve Türk kimliğinin bu topraklarda derinlemesine yerleşmesi açısından kritik bir öneme sahiptir.

EKLER

Kilise ve Tanrı'nın davası uğruna II. Urbanus'un çağrısı üzerine Avrupa'nın her yerinden insanlar sancaklarını, cüppelerini ve kalkanlarını alarak harekete geçtiler (Devries, 2012 s.7).

Keşiş Pierre l'Hermite ve Bizans İmparatoru Aleksios Komnenos (Kırpık, 2009 s.77).

1097'de I. Aleksios Komnenos'un Konstantinopolis'teki İmparatorluk sarayında Aşağı Lorraine Dükü Godefroi de Bouillon vassallık yemini ederken (F.Pavkovic, 2012 s.20).

Haçlıların İznik (Nikea) şehrini ele geçirdiği ve Türklerin İznik dışında yenilgisini tasvir eden 18. yüzyıla ait bir Haçlı gravürü (Nicolle, 2011 s.22).

Keşiş Pierre l'Hermite .(Altınay, 2007 s.36).

Kaynaklar

- Altınay, A. R. (2007). *Haçlılar (1095-1291)* (G. Kırpık, Ed.). Ötüken Yayınları.
- Anna Komnena. (2024). *Anna Komnena Alexiad Anadolu'da ve Balkan Yarımadası'nda İmparator Alexios Komnenos Döneminin Tarihi* (B. Umar, Çev.). İnkılap.
- Asbridge, T. (2012). *The Crusades: The Authoritative History of the War for the Holy Land*. HarperCollins.
- Başat, U. (2021). *Anadolu'ya Saplanan Hançer Antakya Prinkepsi Bohemond'un Hayatı Ve Faaliyetleri*. Selenge Yayınları.
- Cahen, C. (2010). *Haçlılar Zamanında Doğu Ve Batı* (M. Daş, Çev.; 1. bs). Yeditepe Yayınevi.
- Cox M.A, G. W. (2018). *Haçlı Savaşları Tarihi* (İ. Durdu, Çev.). Ark Kitapları.
- Çelik, S. (2023). *Beşinci Haçlı Seferi 1217-1221*. Türk Tarih Kurumu.
- Demir, M. (2015). *Selçuklular Tarihi*. Değişim.
- Demirkent, I. (1996). Haçlılar. İçinde *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 14, ss. 525-546). TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.

- Demirkent, I. (2007). *Haçlı Seferleri Tarihi Makaleler- Bildiriler- İncelemeler* (E. Altan, Ed.; 2. bs). Dünya Kitapları.
- Demirkent, I. (2013). *Haçlı Seferleri* (4. bs). Dünya Yayıncılık.
- Demirkent, I. (2020). *Türkiye Selçuklu Hükümdarı Sultan I.Kılıç Arslan* (3. bs). Türk Tarih Kurumu.
- Demirkent, I. (2022). Kılıçarslan I. İçinde *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 25, ss. 396-398). TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.
- Devries, K. (2012). Giriş (E. Yener, Çev.). İçinde *Dünya Savaş Tarihi Haçlı Seferleri 1097-1444* (ss. 6-18). Timaş Yayınları.
- Erer, R. (2002). *Türklere Karşı Haçlı Seferleri*. Kaknüs Yayınları.
- F.Pavkovic, M. (2012). Dorileon (Eskişehir) 1097 (E. Yener, Çev.). İçinde *Dünya Savaş Tarihi Haçlı Seferleri 1097-1444* (C. 5, ss. 18-28). Timaş Yayınları.
- Frankopan, P. (2012). *The First Crusade: The Call from the East*. Harvard University Press.
- Frankopan, P. (2024). *Birinci Haçlı Seferi Doğu'nun Çağrısı* (N. Şen, Çev.). Pegasus Yayınları.
- Freely, J. (2012). *At üstünde Fırtına Anadolu Selçukluları* (N. Domaniç, Çev.; 1. bs). Doğan Kitap.
- Hodge, S. (2014). *Secrets Of The Knights Templar The Hidden History Of The World's Most Powerful Order*. Quercus.
- Ibn Bībī, N. al-D. Ḥusayn ibn M. (2020). *El Evamirü'l-Ala'ıye Fi'l-Umuri'l-Ala'ıye Selçukname* (M. Öztürk, Çev.). Türk Tarih Kurumu.
- Kafesoğlu, İ. (1972). *Selçuklu Tarihi*. Milli Eğitim Basımevi.
- Kaleli, E. (2017). *Haçlı Seferleri Zamanında Bizans ve Batılılar (1096-1204)*. Gece Kitaplığı.
- Kerimüddin Mahmud-i Aksarayî. (2000). *Müsâmeretü'l-Ahbâr* (M. Öztürk, Çev.; 2. bs). Türk Tarih Kurumu.
- Kesik, M. (2003). *Türkiye Selçuklu Devleti Tarihi Sultan I. Mesud Dönemi(1116-1155)*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Kesik, M. (2015). *Türkiye Selçukluları Makaleler*. Kriter Yayınları.
- Kesik, M. (2018). *Selçukluların Haçlılarla İmtihanı*. Timaş.
- Kırpık, G. (2009). *Doğunun Ve Batının Gözünden Haçlılar*. Selenge Yayınları.
- Kırpık, G., & Akyol, H. (2012). I.Kılıçarslan. İçinde R. Turan (Ed.), *Selçuklu Tarihi El Kitabı* (ss. 289-297). Grafiker Yayınları.

- Kofoğlu, S. (2006). *Hamidoğulları beyliği*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.
- Madden, T. F. (2014). *The Concise History of the Crusades*. Rowman & Littlefield.
- Mecit, S. (2017). *Anadolu Selçukluları Bir Hanedanın Evrimi* (Ö. Akpınar, Çev.; 2. bs). İletişim.
- Merçil, E. (2013). *Müslüman Türk Devletleri Tarihi* (8. bs). Bilge Kültür Sanat.
- Müneccimbaşı Ahmed b.Lütfullah. (2017). *Câmiu'd-Düvel Selçuklular Tarihi II* (A. Öngül, Ed.; C. 2). Kabalcı Yayıncılık.
- Nicolle, D. (2011). *Osprey Askeri Tarih Dizisi Birinci Haçlı Seferi 1096-99* (L. E. Sakar, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Nomiku, H. A. (1997). *Haçlı Seferleri* (K. Dinçmen, Çev.). İletişim.
- Ortaylı, İ. (2022). *Türklerin Tarihi Orta Asya'nın Bozkırlarından Avrupa'nın Kapılarına*. Kronik.
- Öngül, A. (2014). *Selçuklular Tarihi 2 Anadolu Selçukluları Ve Beylikler* (2. bs, C. 2). Çamlıca.
- Rice, T. T. (1966). *Ancient People And Places Volume The Seljuks in Asia Minor*. T&H.
- Riley-Smith, J. (1986). *The First Crusade and the Idea of Crusading*. University of Pennsylvania Press.
- Runciman, S. (1951). *A History of the Crusades, Vol. 1: The First Crusade and the Foundation of the Kingdom of Jerusalem*. Cambridge University Press.
- Runciman, S. (2019). *Haçlı Seferleri Tarihi Birinci Haçlı Seferi ve Kudüs Krallığı'nın Kuruluşu* (F. Işıltan, Çev.; C. 1). Türk Tarih Kurumu.
- Ruthven, M., & Nanji, A. A. (2004). *Historical Atlas Of The İslamic World*. Oxford University Press.
- Riley-Smith, J. (2005). *The Crusades: A History* (2nd ed.). Yale University Press.
- Sarıcı, B. N. (2022). *Haçlıları Durduran Selçuklu Sultanı I.Kılıçarslan*. Kronik.
- Sevim, A. (2020). *Anadolu'nun Fethi Selçuklular Dönemi* (5. bs). Türk Tarih Kurumu.
- Sevim, A., & Merçil, E. (2020). *Selçuklu Devletleri Tarihi Siyaset, Teşkilat ve Kültür*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Sevim, A., & Yücel, Y. (1990). *Türkiye Tarihi I* (C. 1). Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Stark, R. (2005). *Tek Gerçek Tanrı Tektanrıcılığın Tarihsel Sonuçları* (Ç. Özür, Çev.). Literatür Yayıncılık.
- Tekinoğlu, H. (2018). *Selçuklu Tarihi*. Kamer Yayınları.

- Turan, O. (2010). *Selçuklular Zamanında Türkiye* (10. bs). Ötüken Neşriyat.
- Turan, O. (2012). *Selçuklular ve İslâmiyet* (6. bs). Ötüken.
- Tyerman, C. (2006). *God's War: A New History of the Crusades*. Belknap Press.
- Usta, A. (2008). *Çıkarların Gölgesinde Haçlı Serferleri Müslüman Haçlı Siyasî İttifakları* (2. bs). Yeditepe Yayınevi.
- Yinanç, M. H. (2020). *Türkiye Tarihi Selçuklular Devri* (R. Yinanç, Ed.; 2. bs, C. 1). Türk Tarih Kurumu.